

МЕТАФОРИЧНІ МОДЕЛІ КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ ТАЄМНИЦІ В КАРТИНІ СВІТУ НОСІЇВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті розглядаються лінгвокогнітивні основи засобів вербалізації концепту ТАЄМНИЦЯ в сучасній англійській мові. У статті виокремлено й систематизовано відповідні концептуальні моделі через аналіз номінацій цього концепту в англомовній художній прозі ХХ–ХХІ століть. Аналіз матеріалу показав, що можливим є осмислення таємниці як об'єкта, яке супроводжується висвітленням його фізичних параметрів та перцептивних ознак, контейнера, що перешкоджає пізнанню, або істоти (особи, тварини чи міфічної істоти). Дослідження таємниці як динамічної інформаційної системи акцентує роль енерго-інформаційних взаємодій, у контексті яких таємниця розглядається як сила, що детермінує діяльність суб'єкта, або атрактор, який визначає розвиток системи, а її розв'язання концептуалізується як ентропійний чинник, котрий зумовлює її трансформацію.

Ключові слова: таємниця; картина світу; модель концептуалізації; образна схема; концептуальна метафора; метафоричне ускладнення.

Спрямованість когнітивної лінгвістики на здобуття «знання про знання» [3, с. 41], дослідження проблем, пов'язаних з отриманням, переробкою та оперуванням інформацією, супроводжується розглядом мови як інструмента, що уможливорює доступ до ментальних процесів людини та детермінує її буття й функціонування в суспільстві [3, с. 9]. Наразі існує значна кількість праць, присвячених аналізу концептуальних структур різного рівня [2; 3; 13; 14; 15; 18], а також метафоричних процесів зокрема [12; 19; 20], проте **актуальним** залишається виділення моделей концептуалізації світу, які узагальнюють системний характер взаємодій суб'єкта інтерпретативної діяльності й інформаційного простору, що підлягає осмисленню, та їхнє вивчення в парадигматичному (співвідношення різних концептуальних моделей) і синтагматичному (розгортання когнітивних стратегій і тактик) аспектах [2, с. 178–179].

Метою статті є виокремлення та систематизація концептуальних моделей (образних схем і концептуальних метафор) через аналіз номінацій концепту ТАЄМНИЦЯ в англомовній художній літературі.

За Дж. Лакоффом, в основі організації знань людиною лежать ідеалізовані когнітивні моделі – складні гешталти, організовані згідно з чотирма принциповими типами структурування: пропозиційна структура, образна схема, метафоричні мапування, метонімічні мапування [21, с. 68]. *Образні схеми* є гнучкими, динамічними, повторюваними моделями, що впорядковують досвід і розуміння та виникають як значущі структури передусім на рівні тілесних рухів у просторі, маніпулювання об'єктами та перцептивних взаємодій [18, с. 29]. Основними

характеристиками образних схем є їхня доконцептуальна природа, здатність лежати в основі концептів більш конкретного рівня, мультимодальний характер, здатність утворювати кластери [15, с. 179–189]. Концептуалізація включає трансформації образних схем, найтиповішими з яких є сфокусований шлях – фокусована кінцева точка, множина – маса, траєктор, накладання [26, с. 217].

Метафора визначається як мапування з ідеалізованої когнітивної моделі в одному домені на ідеалізовану когнітивну модель в іншому домені, що базується на досвіді [21, с. 417]. Метафори класифікуються за критеріями конвенційності, когнітивної функції (структурні, онтологічні, орієнтаційні) та рівня узагальненості. Односпрямованість метафоричних мапувань означає розуміння більш складних чи абстрактних доменів через менш складні та абстрактні концептуальні домени [19, с. 329]. Принцип інваріантності передбачає, що «метафоричні мапування зберігають когнітивну топологію (тобто структуру образної схеми) концептосфери-джерела відповідно до інгерентної структури концептосфери мети» [20, с. 215].

В основі концептуалізації ТАЄМНИЦІ носіями англійської мови лежить образна схема **ОБ'ЄКТ**, що базується на таких особливостях фізичної та соціальної взаємодії людини з іншими сутностями: 1) можливість переміщувати об'єкти та маніпулювати ними в різні способи, що дозволяє модифікувати їхні характеристики й відношення до інших сутностей; 2) типове сприйняття об'єкта як єдиного цілого, котрий за більш детального розгляду може бути ментально поділений на частини, що дозволяє робити

висновки про його фізичне призначення та функціональність; 3) результатом втрати цілості може стати руйнування об'єкта [28, с. 186]. Так, приклад (1) демонструє осмислення таємниці як предмета, який можна передати (подарунка):

(1) *I'd do the same with Inspector Hewitt, I thought, as I pocketed the thing. Yes! I'd solve this case and present it to him wrapped up in gaily colored ribbons [7, с. 58].*

Поєднання образної схеми ОБ'ЄКТ та ЧАСТИНА – ЦІЛЕ (структурними елементами останньої є ціле, частини та конфігурація [21, с. 273]) зумовлює представлення абстрактного поняття «таємниці» як складного об'єкта зі внутрішньою структурою, утвореною множиною одиниць. Дискретний склад таємниці як об'єкта, частинами котрого є невідомі факти (*clues, pieces of the puzzle, points* – приклад (2)), пояснює можливість концептуалізації її вирішення як систематизації, перетворення хаотичного набору одиниць інформації на гомеостатичну систему – приклади (2) – (4). Крім того, ідея впорядкування лежить в основі уявлення про рівневу (ієрархічну) структуру таємниці – приклад (5).

(2) *Then suddenly, I had an idea. Like the proverbial bolt of lightning, everything fell into place as smoothly as one of those backwards cinema films in which the pieces of a jigsaw puzzle jump each into its proper place, completing itself before your very eyes [7, с. 101].*

(3) *But something is nagging at me; a voice in the back of my mind tells me it doesn't all add up, that there's something I'm missing [24, с. 153].*

(4) *I hadn't spotted the connection until just now, when you were good enough to provide the missing link [6, с. 160].*

(5) *I am reluctant to add another level of mystery to the tale [30, с. 275].*

Крім внутрішньої структури, об'єкт може характеризуватися також тактильними та ольфактивними параметрами. Відповідно, таємниці як фізичний об'єкт може сприйматися на дотик (UNDERSTANDING A MYSTERY IS TOUCHING), наприклад: *get your hands on something – succeed in getting something* [22, с. 733], *put your finger on something – to know or be able to explain exactly what is wrong, different, or unusual about a situation* [22, с. 595]. Приклад (7) вербалізує синестетичну ольфактивно-смакову перцепцію таємниці, метафоричний вираз *a scent to follow* у прикладі (8) мотивується концептуалізацією таємниці як полювання.

(6) *Aside from the sound thrashing she had given me, it was hard to put a finger on what, precisely, I disliked about Cynthia Richardson [8, с. 40].*

(7) *Holmes was cordial, as if scenting a mystery to his taste, and invited the Texan to join us in an hour, when, over a whiskey and soda, we could discuss his business in comfort [30, с. 207].*

(8) *... he had nothing to put before the coroner. Had not even a scent to follow [29, с. 14].*

Накладання концептуальних доменів ІНФОРМАЦІЯ та ЇЖА пояснює мовне представлення осмислення незрозумілого/невідомого (таємниці) в такому прикладі як ускладнення конвенційної концептуальної метафори IDEAS ARE FOOD [19, с. 53–54]:

(9) *Barker's motto was: «Chew it over! Chew it over continually, sleeping and waking, and you'll find the*

kernel that matters.» That was true for Barker but not for Grant. Grant had once retorted that when he had chewed to that extent he couldn't think of anything but the ache in his jaws, and he had meant it [29, с. 12].

До інгерентних характеристик об'єкта належать координати його розміщення в просторі, відповідно розв'язання таємниці й отримання знання осмислюється як локалізація об'єкта (SOLVING A MYSTERY IS LOCATING AN OBJECT). Наприклад, дієслова *to locate, to detect, to track down* можуть функціонувати як синоніми *to find/to discover* [11, с. 389]:

(10) *I cannot trace the feeling to its root [9, с. 101].*

Зміна онтологічного статусу таємниці включає її метафоричне розуміння як речовини, що характеризується фізичним станом. Так, невідома інформація сприймається як рідина, що не має іманентної форми (конвенційна мовна метафора *leak the details to somebody*), відомі факти – як тверда речовина (конвенційні метафоричні вирази *solid/concrete/hard facts; to crystallize – to become clear and fixed* [27, с. 364]) – MYSTERIOUS IS LIQUID, KNOWN IS SOLID, BECOMING KNOWN IS SOLIDIFYING:

(11) *... we are free from the lie that permeated these past seven years... [24, с. 173]*

(12) *Just for the minute I kind of saw it splashed over all the papers in the States: 'Saintly Sleuth Exposed as Killer: Hundred Crimes of Father Brown' [9, с. 542].*

(13) *Some of the more interesting points had already begun to come together in my mind, clustering and curdling in much the same way that silver chloride (good old AgCl) forms a sort of chemical cheese when a soluble chloride is added to silver nitrate. Soluble! That was the word. Would I ever be able to solve this complex tangle of puzzles? [5, с. 159]*

Останній приклад слугує ілюстрацією трансформації образних схем МНОЖИНА – МАСА (MULTITUDE – MASS): трансформація множини об'єктів (*some of the more interesting points*) у недискретну тверду речовину/масу (*curdling*). Також у цьому уривку спостерігається взаємодія образних схем ЧАСТИНА – ЦІЛЕ (структурування, впорядкування частин об'єкта – таємниці – із дискретною структурою: *points had already begun to come together*, розплутування, аналіз – *solve this complex tangle of puzzles*).

Образні схеми ВМІЩЕННЯ (CONTAINER), УСЕРЕДИНІ/ЗОВНІ (IN/OUT), що є результатом фізичного досвіду перебування в обмеженому просторі та маніпулювання об'єктами й контейнерами, породжують такі узагальнення: 1) досвід уміщення (перебування в контейнері) передбачає захист від зовнішніх сил або опір їм; 2) уміщення обмежує і стримує сили всередині контейнера; 3) через таке обмеження сил положення вміщеного об'єкта стає відносно фіксованим; 4) це відносно фіксоване положення в контейнері означає, що вміщений об'єкт стає доступним/недоступним погляду спостерігача (або розміщення об'єкта дозволяє спостерігати за ним, або сам контейнер перешкоджає чи ховає об'єкт із поля зору); 5) уміщення сприймається як транзитивне (якщо Б знаходиться в А, то все, що знаходиться в Б, також знаходиться в А) [18, с. 22]. Метафоричне ускладнення наведених образних схем лежить в основі ряду непрямих номінацій таємниці: таємниці є контейнером

для інформації, який обмежує доступ до неї (MYSTERY IS A CONTAINER: конвенційні мовні метафори *to be shrouded/veiled in mystery*):

(14) *The source of Dawson's income was equally wrapped in mystery* [17, с. 122].

Приховування інформації відповідає розміщенню об'єкта в контейнері / закриванню контейнера (WITHHOLDING INFORMATION IS PUTTING AN OBJECT INTO A CONTAINER / CLOSING A CONTAINER): *to keep under your hat, under wraps, to draw a veil over, to cover, to stash, to bury, a cover-up*, розкриття таємниці – відкриттю контейнера (SOLVING A MYSTERY IS OPENING A CONTAINER: наприклад, *to uncover, to unveil, to blow wide open, to take the wraps off*):

(15) *However, at that time Holmes had failed to uncover anything incomprehensible to the human mind for several weeks, and I was beginning to fear for his health* [30, с. 219].

Можливим є профілювання частини (стінки) контейнера, коли таємниче розміщене за перешкодою, що робить його недоступним для сприйняття. Відповідно, спостерігаємо поєднання образної схеми ВМІЩЕННЯ та накладання концептуальних доменів БАЧЕННЯ і РОЗУМІННЯ (UNDERSTANDING IS SEEING). Це демонструється конвенційними мовними метафорами (*to screen, a smokescreen, a front*), а також такими прикладами:

(16) *If she had seen the Rev. Samuel Horner, she would instantly have recognized the very unreverend actor Hankin, disguised as a sham parson with a pretty bad character behind the disguise* [9, с. 846].

(17) *Michele's head spun with questions, but one fact was certain: the stoic, composed Dorothy she had met was a facade. It was clear that her grandmother wasn't well at all* [25, с. 37].

(18) *No; I mean that, if he contemplated suicide, his going to America might have been an elaborate blind* [29, с. 105].

(19) *... because they had to make the mystery as contradictory and complicated as possible, to make sure that we should be a long time solving it – or rather seeing through it* [9, с. 828–829] (UNDERSTANDING/KNOWING IS SEEING, UNDERSTANDABLE IS TRANSPARENT).

(20) *She examined him in silence, trying to read his motive through the camouflage of his words* [29, с. 103].

Динаміка розв'язання таємниці може бути представлена як взаємодія образних схем УМІЩЕННЯ та ШЛЯХ, відповідно, розслідування таємниці метафорично осмислюється як вхід у контейнер (INVESTIGATING A MYSTERY IS ENTERING A CONTAINER): *to go into something, to look into something, to delve into something, to probe (into) something*). Фраза *to get to the bottom of things* також є демонстрацією трансформації образних схем ШЛЯХ – МЕТА.

(21) *I needed time to get to the bottom of things, and I needed it now. I was unlikely to have a second chance to plumb the depths of Miss Puddock's village knowledge* [8, с. 173].

Здійснення орієнтації в просторі передбачає наявність перспективи спостерігача. Вибір точки спостереження не є сталим для певної образної схеми й залежить від контексту, проте вона не може бути

відсутньою в сприйнятті простору [18, с. 36–37]. Так, таємниця може розглядатися з точки зору суб'єкта, який її створює або розв'язує (агенса), або особи, від якої приховують чи яка переживає таємницю (пацієнс/експерієнцер – *sb who is kept out of the mystery*). Перспектива сприйняття невідомого є зовнішньою (спостерігач знаходиться за межами контейнера, таємниця – у контейнері), осягнення таємниці передбачає реперспективізацію (входження до невідомого):

(22) *She directed a conspiratorial smile at Mr. Drybeck, and admitted him into the mystery...* [16, с. 9]

(23) *The jury, having swallowed at one nauseating gulp the business of viewing the body, had settled into their places with that air of conscious importance and simulated modesty which belongs to those initiated into a mystery* [29, с. 19].

Взаємодія образних схем УМІЩЕННЯ, ВЕРХ/НИЗ та висвітлення верхньої площини контейнера зумовлює концептуалізацію розуміння, усвідомлення фактів як появи чогось на поверхні: BECOMING KNOWN IS COMING TO THE SURFACE/MAKING SOMETHING KNOWN IS BRINGING SOMETHING TO THE SURFACE (*to surface, to bring to the surface, to bring up an unpleasant fact*):

(24) *What bubbled up inexplicably from the bottom of my memory at that moment was a sermon the vicar had preached at the beginning of the year* [8, с. 76].

Профілювання вертикального виміру контейнера лежить в основі структурної метафори LOOKING FOR FACTS IS DIGGING IN THE GROUND, у межах якої можна виокремити такі відповідності між концептуальними доменами:

FINDING INFORMATION IS DIGGING THINGS UP: *Let me know if you dig up anything about him. I unearthed some useful facts and figures. We left no stone unturned in our search for the truth.*

OBTAINING INFORMATION IS MINING: *I think that will prove a rich seam to mine for your research.*

USEFUL INFORMATION IS FOSSIL/PRECIOUS METAL: *The book is a mine/a goldmine of information. It took me a long time to find it, but I finally struck gold/oil* [23, с. 393].

Аналіз мапувань між концептуальними доменами SEARCHING INFORMATION та DIGGING засвідчує, що метафоричні мовні вирази можуть набувати нових значень, які не були представлені в концептосфері-джерелі. Наприклад, фразове дієслово *rake up* означає *to mention something unpleasant that happened in the past and that other people would like to forget* [27, с. 1217]; *spadework* пояснюється як *the hard work that has to be done in order to prepare for something* [27, с. 1440], *dull* or *routine preparatory work* [10]. Наявність емерджентного значення в обох випадках дозволяє кваліфікувати ці приклади як результат концептуальної інтеграції [13; 26].

Крім окресленої вище зміни онтологічного статусу таємниці в площині абстрактне поняття – фізичний об'єкт, спостерігається її метафоричне осмислення як живої істоти. Аналіз мовного матеріалу дозволяє виокремити такі аспекти метафоричної концептуалізації ТАЄМНИЦІ як ІСТОТИ:

MYSTERY IS A RULER:

(25) *And I say to you, wherever you find men ruled merely by mystery, it is the mystery of iniquity* [9, с. 296].

MYSTERY IS AN OPPONENT:

(26) *Michele felt herself sliding against the wall, her vision momentarily failing her, as she grappled with the sickening discovery. Something happened and I couldn't get back to him, I couldn't get back for sixteen whole years! [25, c. 111–112]*

MYSTERY IS A MYTHICAL CREATURE:

(27) *In the most terrifying motion Michele had ever experienced, the diary seemed to pull her into its binding, and she found herself falling headfirst into an abyss of pages... She was swimming now, in a sea of papers and ink, as the diary had somehow enlarged to a monstrous size, able to swallow her whole [25, c. 39].*

(28) *Still the mysteries of the East haunted me, but my cravings were directed into proper channels until I achieved the renown I have today [30, c. 98].*

(29) *My chemical wizardry had worked! The proof of it was the fact that Feely was wearing her spectacles, which told me, without a doubt, that she had spent the day staring in horror at the spirit message that had materialized upon her looking glass [5, c. 145].*

MYSTERY IS AN ANIMAL:

(30) *I have to find him. It's like an addiction. It eats away at me [4, c. 136].*

(31) *This question had been gnawing away at my subconscious like a rat at a rope, but until that very moment, I had not been fully aware of it [8, c. 178].*

SOLVING A MYSTERY IS DISSECTING A CARCASS:

(32) *I tried reason and deduction as Holmes would have, attempting to ignore the horrors of the case to pare it down to its bare bone, setting out the facts and trying to fill in the missing pieces [30, c. 29].*

SOLVING A MYSTERY IS HUNTING, THE PERSON SOLVING THE MYSTERY IS A HUNTER / A HOUND:

(33) *It was a call to the hunt [5, c. 166].*

(34) *«Strange, gentlemen,» he said as they hurried out into the garden, «that I should have hunted mysteries all over the earth, and now one comes and settles in my own back-yard. But where is the place?» [9, c. 25]*

(35) *He had been so hot on the false scent of the Ratcliffes and then on the trail of Lamont that he hadn't had time to see the thing under his nose [29, c. 94].*

(36) *The scent in South London was weak, but the hounds were persevering and busy [29, c. 57].*

SOLVING A MYSTERY IS FISHING:

(37) *When I looked up and saw Pemberton standing at the edge of the lake, I had been taken by surprise. But why? Buckshaw was my home: I had been born and lived there every minute of my life. What was so surprising about a man standing at the edge of an artificial lake? I could feel an answer to that question nibbling at the hook I'd lowered into my subconscious. Don't look straight at it, I thought, think of something else – or at least pretend to [7, c. 193].*

(38) *«Documents?» she demanded. «What kind of documents?» She was rising to the bait! Her thoughts were written on her face as clearly as if they were tattooed on her cheeks [5, c. 135].*

Останній приклад є ілюстрацією концептуальної моделі метафтонімії: PERSON PRIVY TO THE MYSTERY FOR THE MYSTERY, SOLVING A MYSTERY IS FISHING).

Аналіз ТАЄМНИЦІ як системи інформаційних взаємодій мотивує необхідність визначення чинників,

що зумовлюють її динаміку. Розгляд СИЛИ/ЕНЕРГІЇ як детермінанта міжсистемних взаємодій, а також інгерентної властивості елементів усіх рівнів як актуального, так і альтернативних світів [1] дозволяє виокремити такі аспекти силової динаміки концептуалізації таємниці:

1. Таємниця постає як сила, що змушує суб'єкта діяти (MYSTERY IS A DRIVING FORCE, image-schema COMPULSION):

(39) *The families always wondered what drove me to do this. They had a reason, a link, a love for the missing, whereas my fees were barely enough for me to get by on. So, what was my motivation? Peace of mind, I suppose. A way to help me close my eyes and sleep at night [4, c. 4].*

2. Усвідомлення(часткове) розв'язання таємниці концептуалізується як ентропійний чинник, що зумовлює руйнування попереднього стану системи та її трансформацію (незнання – знання):

(40) *Realization swept over me like a wave... [7, c. 176]*

(41) *And then the rest of the truth rushed in upon me like a wave of nausea: It had been Horace Bonepenny up there on the ramparts [7, c. 176]. (42) Only at that instant, as I spoke, did the full force – the full aptness – of Fenella's words come crashing into my consciousness... [5, c. 230] (43) As he was stirring his tea and she was pouring out her own his mind brought him up with a sudden jerk, as an inexperienced rider jabs at his horse's mouth when startled. She was left-handed! [29, c. 13]*

3. Таємниця розуміється як аттрактор, що визначає вектор поступу системи (MYSTERY IS A MAGNETIC FORCE, image-schema ATTRACTION):

(44) *The whispered voices go quiet, but wearing the stone, I suddenly know what to do. I am drawn like a magnet closer to the evergreen walls, until I am touching the purple-hued hedge with the water-stone [24, c. 158].*

(45) *In the most terrifying motion Michele had ever experienced, the diary seemed to pull her into its binding, and she found herself falling headfirst into an abyss of pages. She screamed at the top of her lungs, her stomach swooping sickeningly, as though she were on an upside-down roller coaster [25, c. 39].*

4. Невідомі інформаційні одиниці розглядаються як фізичні перешкоди, що блокують рух до знання (MYSTERY IS A BARRIER, image schema BLOCKAGE):

(46) *One sort of stumbles on things, and there was one stumbling-block at the start. I was puzzled by poor Barnard being shot up at Beechwood House [9, c. 580].*

5. Таємниця (невідомі інформація) вербалізується як тягар (MYSTERY IS A PHYSICAL BURDEN). Ця модель концептуалізації може розглядатися як результат поєднання онтологічної трансформації ТАЄМНИЦІ як ОБ'ЄКТ та концептуальної метафори СКЛАДНЕ – ЦЕ ФІЗИЧНО ВАЖКЕ:

(47) *The whole company was more lighthearted and humane, for though the riddle of the death remained, the load of suspicion was lifted off them all, and sent flying off to Paris with the strange millionaire – a man they hardly knew [9, c. 32].*

(48) *But Prince Saradine bore another burden besides his blood-sucking brother [9, c. 134].*

(49) *Father Brown went about for the next hour or two under a burden of frowning perplexity that was something beyond the shock of the tragic accident [9, c. 466].*

Отже, аналіз вербалізаторів ТАЄМНИЦІ дозволяє виокремити такі метафоричні моделі її концептуалізації в картині світу носіїв англійської мови: онтологічне переосмислення тасемниці як: 1) **об'єкта**, що характеризується фізичним станом, перцептивними параметрами та має дискретну внутрішню структуру. Розв'язання тасемниці в такому випадку постає як просторова локалізація об'єкта; 2) **контейнера**, що вміщує невідому інформацію. Актуальними аспектами в цьому разі є координати просторової орієнтації та

перспектива спостерігача (особи, яка приховує чи розкриває тасемницю); 3) **істоти** – антропоморфної істоти (правителя, противника), тварини або міфічної істоти. Сутність тасемниці як динамічної інформаційної системи зумовлює визначальну роль енергетично-силових взаємодій різних типів у змінах її конфігурацій.

Перспективи подальших досліджень становить дослідження вербалізації етапів створення та розв'язання тасемниці й виокремлення концептуальних моделей, що лежать у їхній основі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Колесник А. С. Концепт-мифологема СИЛА в лингвосемиотическом освещении // Лингвоконцептология: перспективные направления : [монография] / [авт. кол. А. Э. Левицкий, С. И. Потапенко, О. П. Воробьева и др.] ; под ред. А. Э. Левицкого, С. И. Потапенко, И. В. Недаиновой. – Луганск : Изд-во ГУ «ЛНУ имени Тараса Шевченко», 2013. – С. 445–459.
2. Колесник О. С. Мифологичний простір крізь призму мови та культури : [монографія] / Олександр Сергійович Колесник. – Чернігів : РВВ ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка, 2011. – 312 с.
3. Кубрякова Е. С. Язык и знание: На пути получения знаний о языке: Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира / Елена Самойловна Кубрякова. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 560 с.
4. Ahern C. There is no Place like Here / Cecelia Ahern. – New York : HarperCollins, 2006. – 248 p.
5. Bradley A. A Red Herring without Mustard / Alan Bradley. – New York : Delacorte Press, 2011. – 240 p.
6. Bradley A. I am Half-Sick of Shadows / Alan Bradley. – New York : Delacorte Press, 2011. – 172 p.
7. Bradley A. The Sweetness at the Bottom of the Pie / Alan Bradley. – New York : Delacorte Press, 2009. – 222 p.
8. Bradley A. The Weed That Strings the Hangman's Bag / Alan Bradley. – New York : Delacorte Press, 2011. – 172 p.
9. Chesterton G. K. The Complete Father Brown / Gilbert Keith Chesterton. – London : Penguin Books Ltd, 2008. – 846 p.
10. Collins English Dictionary online [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.collinsdictionary.com>.
11. Collins Thesaurus A–Z / [edited by C. Collins et al.]. – 2nd edition. – Glasgow : Harper Collins Publishers, 2006. – 1133 p.
12. Coulson S. Blending and metaphor / Joseph Grady, Todd Oakley, Seana Coulson // Metaphor in Cognitive Linguistics / [edited by R. W. Gibbs, Jr., G. J. Steen]. – Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 1999. – P. 101–124.
13. Coulson S. Blending basics / Seana Coulson, Todd Oakley // Cognitive Linguistics. – 2000. – Vol. 11, No. 3/4. – P. 175–196.
14. Dewell R. B. Dynamic patterns of containment / Robert B. Dewell // From Perception to Meaning: Image Schemas in Cognitive Linguistics / [edited by B. Hampe]. – Berlin ; New York : Mouton de Gruyter, 2005. – P. 369–394.
15. Evans V. Cognitive Linguistics. An Introduction / Vyvyan Evans, Melanie Green. – Edinburgh : Edinburgh University Press, 2006. – 830 p.
16. Heyer G. Detection unlimited / Georgette Heyer. – Naperville : Sourcebooks Landmark, 2010. – 202 p.
17. Heyer G. Why shoot a butler? / Georgette Heyer. – Naperville : Sourcebooks Landmark, 2009. – 329 p.
18. Johnson M. The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning, Imagination, and Reason / Mark Johnson. – Chicago ; London : University of Chicago Press, 1987. – 233 p.
19. Kovecses Z. Metaphor. A practical introduction / Zoltan Kovecses. – Oxford : Oxford University Press, 2010. – 375 p.
20. Lakoff G. The Contemporary Theory of Metaphor / George Lakoff // Metaphor and Thought / [edited by A. Ortony]. – Cambridge : Cambridge University press, 1993. – P. 202–251.
21. Lakoff G. Women, Fire, and Dangerous Things: What Categories Reveal About the Mind / George Lakoff. – Chicago – London : University of Chicago Press, 1987. – 614 p.
22. Longman Dictionary of Contemporary English / [edited by C. Fox et al.]. – 4th edition. – Harlow : Pearson Education Limited, 2003. – 1949 p.
23. Macmillan English Dictionary for Advanced Learners / [edited by M. Rundell et al.]. – Oxford : Macmillan Education, 2002. – 1692 p.
24. Monir A. Suspicion / Alexandra Monir. – New York : Delacorte Press, 2014. – 368 p.
25. Monir A. Timeless / Alexandra Monir. – New York : Delacorte Press, 2011. – 170 p.
26. Oakley T. Image Schemas / Todd Oakley // The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics / [edited by D. Geeraerts, H. Guyckens]. – Oxford ; New York : Oxford University Press, 2007. – P. 214–235.
27. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English / [edited by A. S. Hornby et al.]. – 6th edition. – Oxford : Oxford University Press, 2000. – 1791 p.
28. Santibáñez F. The Object Image-Schema and Other Dependent Schemas / Francisco Santibáñez // Atlantis. – 2002. – Vol. XXIV, No. 2. – P. 183–201.
29. Tey J. The Man in the Queue / Josephine Tey. – New York : Macmillan, 1981. – 124 p.
30. The Improbable Adventures of Sherlock Holmes / [Baxter S., Burgess A., Gaiman N. et al] ; ed. by J. J. Adams. – San Francisco : Night Shade Books, 2009. – 325 p.

К. С. Стрельченко,

Киевский университет имени Бориса Гринченко, Киев, Украина

МЕТАФОРИЧЕСКИЕ МОДЕЛИ КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИИ ТАЙНЫ В КАРТИНЕ МИРА НОСИТЕЛЕЙ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

В статье рассматриваются лингвокогнитивные основы средств вербализации концепта ТАЙНА в современном английском языке. Целью статьи является выделение и систематизация соответствующих концептуальных

моделей с помощью анализа номинаций данного концепта в англоязычной художественной прозе XX–XXI века. Анализ материала свидетельствует о возможности метафорического понимания ТАЙНЫ как ОБЪЕКТА с актуализацией его физических свойств, перцептивных параметров и внутренней структуры, как КОНТЕЙНЕРА, скрывающего информацию и препятствующего познанию, или как СУЩЕСТВА (человека, животного или мифического существа). Исследование ТАЙНЫ как динамической информационной системы акцентирует роль энергоинформационных взаимодействий, в контексте которых ТАЙНА рассматривается как детерминирующая сила или аттрактор, определяющий развитие системы, а ее решение концептуализируется как энтропический фактор, обуславливающий ее трансформацию.

Ключевые слова: тайна; картина мира; модель концептуализации; образная схема; концептуальная метафора; метафорическое усложнение.

K. S. Strelchenko,

Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine

METAPHORICAL CONCEPTUALIZATION MODELS OF MYSTERY IN THE WORLDVIEW OF ENGLISH LANGUAGE SPEAKERS

Acknowledging the pivotal role of language in allowing access to mental processes of an individual within the framework of modern linguistics has brought forth a plethora of studies centering on various aspects of conceptualizing and categorizing the environment. However, the conceptual premises of the verbal representations of MYSTERY in English as yet remain to be determined. Thus, the present article is aimed at delineating and systematizing the corresponding conceptual models (image schemas and conceptual metaphors), utilizing the toolkit of cognitive linguistics. The analysis of the designations of MYSTERY in the 20th – 21st century fiction testifies to the mental reworking of the ontological status of this phenomenon, whereby it can be represented as an OBJECT, CONTAINER, or a LIVING BEING. Conceiving of MYSTERY as an OBJECT entails highlighting its physical state, perceptual parameters, or internal structure as well as the changes of these characteristics. The CONTAINER metaphor actualizes the relevant spatial coordinates and perspectival relations between the unknown and the observer whereas regarding mystery in terms of a LIVING BEING results in ascribing to it the prototypical features of a human, an animal or a mythical creature. The investigation of mystery as a dynamic system of information interactions sheds light on the energy/power interactions which propel its evolution and contributes to the general system theoretic studies of conceptual and language phenomena.

Keywords: *mystery; worldview; conceptualization model; image schema; conceptual metaphor; metaphor elaboration.*